

Видача свідоцтва про право на спадщину після особи, яка оголошена померлою

Видача свідоцтва про право на спадщину після особи, яка оголошена померлою, є однією із особливостей при оформленні спадкових прав.

Внаслідок визнання особи померлою, свідоцтво про право на спадщину видається на загальних підставах, а саме на підставі заяви спадкоємців, які прийняли спадщину, за наявності у спадковій справі всіх необхідних документів та після закінчення шестимісячного строку з дня відкриття спадщини.

Відомо, що факт відкриття спадщини встановлюється, зокрема, на підставі свідоцтва про смерть.

Якщо в процесі аналізу цього документу у нотаріуса виникають підстави вважати, що особу спадкодавця оголошено померлою (відсутність в свідоцтві даних про місце смерті, тривалий розрив між датою смерті і датою видачі свідоцтва тощо), то нотаріус має вистребувати спадкоємців додаткові документи для забезпечення виконання вимог статті 47 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України): довідку про причину смерті спадкодавця, яку можуть надати самі спадкоємці, або повний витяг з реєстру актів цивільного стану про смерть. Такий витяг нотаріус може отримати особисто шляхом безпосереднього доступу до реєстру ДРАЦС або направлення відповідного запиту до відділу реєстрації актів цивільного стану.

У більшості випадків самі спадкоємці, які звертаються до нотаріуса для оформлення спадщини та отримання свідоцтва про право на спадщину після особи, яка оголошена померлою, одночасно зі свідоцтвом про смерть надають нотаріусу рішення суду про оголошення особи померлою.

При видачі свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно спадкоємцям особи, оголошеної померлою, нотаріус на підставі статті 47 ЦК України, накладає на нього заборону відчуження. Спадкоємці фізичної особи, яка оголошена померлою, не мають права відчужувати протягом п'яти років нерухоме майно, що перейшло до них у зв'язку з відкриттям спадщини.

Відповідно до статті 1220 ЦК України часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою. Відповідно, п'ятирічний строк має рахуватися не з дати видачі свідоцтва про право на спадщину, а з дати смерті (оголошення особи померлою).

Згідно з пунктом 2 розділу II Глави 15 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, при видачі свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно спадкоємцям фізичної особи, оголошеної померлою, накладається заборона відчуження майна строком на п'ять років.

Але в нотаріальній практиці мають місце непоодинокі випадки, коли на день отримання свідоцтва про право на спадщину з дня оголошення особи померлою вже минуло п'ять, а то і більше років і, відповідно, обмежувати право спадкоємців на розпорядження успадкованим майном ще на п'ять років є недоречним.

Слід звернути увагу на те, що заборона відчуження накладається не на все майно особи, оголошеної померлою, а лише на нерухоме. Стосовно ж рухомого майна, наприклад, автотранспорту або вкладів у фінансових установах тощо, процедури накладення заборони при видачі спадкоємцям свідоцтв про право на спадщину статтею 47 ЦК України не передбачено.

З'явлення особи, оголошеною померлою, або отримання відомостей про місце її перебування тягне за собою скасування судового рішення. При скасуванні судового рішення про оголошення особи померлою суд надсилає копію свого рішення до відповідного органу РАЦС для анулювання актового запису про смерть.

Важливим питанням, яке постає в такому випадку, є питання повернення майна, яке належало цій особі.

В частині 2 статті 48 ЦК України зазначається про те, що незалежно від часу своєї появи фізична особа, яка була оголошена померлою, має право вимагати від особи, яка володіє її майном, повернення цього майна, якщо воно збереглося та безоплатно перейшло до неї після оголошення фізичної особи померлою, за винятком майна, придбаного за набувальною давністю, а також грошей та цінних паперів на пред'явника.

Державний нотаріус
Одинадцятьою київської
державної нотаріальної контори

Л.А.Саніна